

We Lwowie, dnia 21. stycznia 1910.

Aleg. 1033

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie przyzwolenia Radzie powiatowej w Brzeżanach na zaciągnięcie pożyczki 500.000 koron.

Wysoki Sejmie!

Rada powiatowa w Brzeżanach uchwaliła jednogłośnie na plenarnem posiedzeniu z dnia 30. sierpnia 1909 zaciągnąć imieniem powiatu brzeżańskiego pożyczkę w kwocie 500.000 koron. Okoliczności, które się złożyły na powzięcie tej uchwały, tudzież cele, którym pożyczka ma służyć, przedstawione są dokładnie w sprawozdaniu Wydziału powiatowego do Wydziału krajowego, tudzież w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 3. października 1909 L.W. 108.399/09 przedłożonem Wysokiemu Sejmowi, a przekazaniem przezeń uchwałą z dnia 9. października komisji administracyjnej do sprawozdania.

Po dokładnem zbadaniu faktycznego stanu rzeczy komisya administracyjna doszła do przekonania, że powody uzasadniające powołaną wyżej uchwałę Rady powiatowej, dotyczącą zaciągnięcia pożyczki w kwocie 500.000 koron są dwójakiego rodzaju. Pierwsze odnoszą się do przeszłości, a dotyczą wad, zaniedbań i usterek w gospodarstwie powiatowem, drugie odnoszą się do zadań na polu administracji publicznej, które czekają powiat w najbliższej przyszłości, a od których spełnienia Reprezentacya powiatowa bez narażenia na szwank interesów ogólnych uchylić się nie może.

Przedewszystkiem tedy skonstatować należy, że układanie corocznych budżetów Rady powiatowej odbywało się przez szereg ostatnich lat z pominięciem zasad racjonalnej i zdrowej gospodarki publicznej; system preliminowania dochodów i wydatków oparty był na zasadach błędnych nieekonomicznych. Wprowadzono do budżetu pozycye dochodów, o których z góry wiedziano--albo powinno

się było wiedzieć, że nie dopiszą, wydatki zaś tak przykrawywano, aby suma ich nie przekraczała pewnej z góry oznaczonej kwoty, co pociągało za sobą ten skutek, że musiało się wypuszczać niejedną pozycję wydatkową, o której się wiedziało, że będzie musiała być zapłaconą, jakkolwiek nie obmyślano dla niej pokrycia, albo prelimitowało się niektóre wydatki w znacznie niższych kwotach, aniżeli tego potrzeby powiatu wymagały. Ten pierwszy zasadniczy błąd pociągnął za sobą skutki fatalne. Zaległości bierne rosły, a że na pokrycie najniezbędniejszych potrzeb nie było gotówki, więc zaciągano pożyczki w funduszach obcych przez powiat administrowanych. Czyniono to naturalnie z zamiarem rychłego zwrotu i w nadziei, że z napływem gotówki z dodatków do podatków zasili się napowrót rzeczzone fundusze. Ale nadzieje te często zawiodły i zamiaru nie można było wykonać. Wydatki mianowicie nie zawsze idą w parze z dochodami — przynajmniej co do czasu. To znaczy, że suma wydatków pewnego danego okręgu gospodarczego nie odpowiada sumie w tym samym okręgu pobranych dochodów. Największe wydatki spadają na powiat z reguły w miesiącach letnich, bo wtedy przeprowadza się wszelkie naprawy dróg, budowy mostów i t. d. — ale w tych samych miesiącach ma kasa powiatowa najmniejsze wpływy. W braku funduszu rezerwowego i zapasów kasowych czerpało się tedy w funduszach obcych przez powiat administrowanych, licząc na to, że zaliczki te zwróci się z wpływów miesięcy jesiennych i zimowych. Ze stanowiska racjonalnej gospodarki postępowanie z pewnością nie bez zarzutu, ale kalkulacja o tyle, przynajmniej na pozór, słuszną, o ile wedle preliminarza budżetowego można było liczyć na pewien z góry oznaczony dochód z dodatków do podatków. Ale ta właśnie rachuba okazała się zawodną, gdy wskutek klęsk elementarnych, jakie powiat nawiedziły, władza podatkowa odpisała podatki, przez co upadły także dodatki — tak, że o zwrocie zaliczek pobranych w funduszach obcych nie mogło być mowy. Istotnie przez trzy lata z rządu wskutek odpisania podatków z powodu klęsk elementarnych ubytek w dochodach powiatowych i drogowych był znaczny; powiat mimo najoszczędniejszej gospodarki nie miał pokrycia na najniezbędniejsze wydatki.

Ubytek ten był tem dotkliwszy, o ile właśnie wskutek klęsk elementarnych wydatki bywały zazwyczaj większe, bo tego rodzaju klęski jak długotrwałe deszcze i powodzie rujnują drogi i mosty, zaczem drogowe gospodarstwo powiatu wymagało znaczniejszego nakładu pieniężnego, aniżeli w normalnych warunkach był spodziewany i dla normalnych potrzeb prelimitowany. Te okoliczności przyczyniły się tedy w pierwszym rzędzie do wzrostu długów i zaległości biernych powiatu.

Może nie wprost z powodu wadliwości w gospodarstwie, ale w każdym razie do kategorii zaniedbań administracyjnych zaliczyć należy następujące okoliczności, które się przyczyniły w znacznym stopniu do naruszenia równowagi w budżecie powiatowym. Mianowicie urzędy podatkowe w Brzeżanach i w Kosowie wskutek mylnej i niewłaściwej interpretacji dotyczącej odezwy Wydziału powiatowego, którą podano im przypis pobierać się mających dodatków na cele drogowe, przypisały kontrybuentom i ściągały od nich tylko 17% dodatek, uchwalony przez Radę powiatową bez uwzględnienia 10% dodatku ustawowego, sądząc, że tenże mieści się już w 17% dodatkach. Ubytek z tego powodu w dochodach powiatu wynosił poważną kwotę 24.000 K.

Ubytek ten spostrzegł i Wydział powiatowy dopiero przy sporządzaniu zamknięcia rachunkowego funduszu drogowego, a więc wtedy, gdy już było za

późno żądać od władz dodatkowych przypisów, albowiem księgi kasowe c. k. Urzędów podatkowych za miniony rok były już zamknięte. Rozumie się, że wydatki na poczet spodziewanych dochodów tymczasem zrobiono, pokrywano je chwilowo zapasami kasowymi z obcych funduszków — dla zwrotu brakły pieniądze.

W końcu należy jeszcze zwrócić uwagę na jedną okoliczność, która wpłynęła niekorzystnie na racjonalną i prawdziwą gospodarkę powiatu. Chodzi o nie-spodziewane, budżetem nieprzewidziane wydatki w dziale drogowym, których mimo że nie było na razie dla nich pokrycia, nie można było uniknąć. Wydatki te obejmują budowę dojazdu kolejowego w Brzeżanach znacznie wyższym kosztem, aniżeli był przewidziany i preliminowany, budowę kilku mostów z powodu zniszczenia ich przez powódzie, budowę nowego mostu o żelaznych dźwigarach na murowanych przyczółkach na drodze Saranczuki-Bożyków wskutek zniszczenia i całkowitego zabrania mostu drewnianego.

Według szczegółowego obliczenia dokonanego na podstawie ksiąg kasowych i wykazów Wydziału powiatowego, a sprawdzonego przez delegowaną w tym celu przez Wydział krajowy komisję, okazuje się, że bezzwłocznie musiałyby być wyrównane długi powiatu w łącznej kwocie 94.870 koron, tudzież przypadające do zapłaty zaległości i należności z tytułu adaptacji szpitala powszechnego w Brzeżanach, oraz budowy dojazdów kolejowych do stacyj: Brzeżany, Hinowice i Denysów, oraz z tytułu rekonstrukcji dojazdu do stacji Potutory w łącznej kwocie 76.708 koron. Jeśli ma być mowa o wprowadzeniu gospodarki powiatowej na normalne i racjonalne tory — przedewszystkiem te długi i zaległości muszą być wyrównane i zniknąć. Zarazem jednak należy pamiętać o odpowiednim wyposażeniu kasy i stworzeniu rezerwy, coby umożliwiało — bez uciekania się do pożyczek i zaliczek w obcych funduszach — regularne zaspokajanie potrzeb i wydatków w stosownej chwili i w odpowiednim czasie własnymi zapasami, refundowanymi następnie spłatami urzędów podatkowych z dodatków do podatków.

Spłata wspomnianych długów od razu przez wstawienie ich do budżetu jest rzeczą niemożliwą. Pociągnęłoby to za sobą takie nadmierne podwyższenie dodatków do podatków, że ludność nie byłaby w stanie ciężarowi podołać, a ponadto uniemożliwiłoby Reprezentacji powiatowej spełnienie zadań i obowiązków na polu ekonomicznego, gospodarczego rozwoju i postępu powiatu. Jediną racjonalną drogą prowadzącą do sanacji jest pożyczka. Wysokość jej wykazana jest przedewszystkiem nagłymi potrzebami powyżej przedstawionymi. Ponadto jednak ma ta pożyczka służyć jeszcze jednemu bardzo pożytecznemu i wybitnie kulturalnemu celowi — budowie dróg. Powiat brzeżański jest dotychczas ubogi w środki komunikacyjne, uboższy może aniżeli inna okolica kraju i dlatego pożądaną i wskazaną jest rzeczą, by Reprezentacja powiatowa przystąpiła do systematycznego i planowego rozszerzenia sieci komunikacyjnej.

W sprawozdaniu Wydziału krajowego przedstawiony jest szczegółowy program, który sobie zakresliła Rada powiatowa, obejmujący budowę dróg szutrowanych zarówno powiatowych jak gminnych I. klasy. Uznając w zasadzie motyw, któremi się kierował Wydział powiatowy przy ułożeniu a Wydział krajowy przy aprobowaniu tego programu, Komisya administracyjna widzi w nim dostateczne uzasadnienie potrzeby zaciągnięcia pożyczki.

Uchwała Rady powiatowej i wniosek Wydziału krajowego opiewają na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 500.000 koron. Ma ona w myśl powyższych wywodów służyć na:

1) na pokrycie długów w łącznej sumie	94.870 K 05 h
2) na pokrycie potrzeb i zaległości w szczególności:	
a) adaptacja szpitala powszechnego 40.933 K 31 h	
b) dojazd kolejowy Brzeżany . . . . . 21.733 " 67 "	
c) " Hinowice . . . . . 3.074 " 16 "	
d) " Denysów . . . . . 8.666 " 66 "	
e) rekonstrukcja dojazdu Potutory 2.300 " — "	76.707 " 80 "
3) dotacja dla Kasy powiatowej	50.000 " — "
Razem	<u>221.577 K 85 h</u>

Reszta po strąceniu różnicy kursu, raty wstępnej i innych kosztów zaciągnięcia pożyczki, a więc kwota w okągłej sumie 250.000 koron przeznaczona jest na budowę dróg wedle programu wyżej wspomnianego, rozumie się, za przyczynieniem się i przy współudziale funduszu krajowego i państwowego. Budowa tych dróg szutrowanych w łącznej długości 83 km. rozłożona jest wedle programu na lat pięć.

Wobec przedstawionego stanu rzeczy zaciągnięcie pożyczki 500.000 koron jest tedy uzasadnionem.

Splata pożyczki miałyby nastąpić w rocznych ratach amortyzacyjnych po 26.000 koron i potrzeba utworzyć dla nich pokrycie w dochodach z dodatków do podatków, które naturalnie w porównaniu ze stanem obecnym musiałyby być odpowiednio podwyższone. Uchwalone na rok 1909 na pokrycie niedoboru dodatki do podatków wynosiły przy wydatności jednego grosza podatkowego na podstawie przecięcia z ostatniego trzylecia w kwocie 2.060 K 58 h — łącznie 62%, a mianowicie w budżecie administracyjnym 15%, w budżecie zaś drogowym (łącznie z 18% dodatkiem ustawowym) 47%.

Z uwagi na wspomnianą wyżej wydatność grosza podatkowego przyjmuje Wydział krajowy w swoim sprawozdaniu, że dla pokrycia raty amortyzacyjnej w kwocie 26.000 koron potrzeba będzie podwyższyć dodatki do podatków o 12% czyli, że dodatki te na pokrycie całego niedoboru wynosiłyby 74%. Obliczenie to jest niezgodnem z obliczeniem przyjętem przez Wydział powiatowy za podstawę dla ułożenia normalnego budżetu na rok 1910 już po uwzględnieniu zaciągnięcia się mającej pożyczki, po wstawieniu zatem dotyczącej raty amortyzacyjnej. Z uwagi bowiem na to, że po zaciągnięciu pożyczki odpadną z normalnego budżetu niektóre pozycye wydatków, a mianowicie te, które mają być pokryte z pożyczki, oblicza Wydział powiatowy, że zajdzie potrzeba nałożenia dodatków — tylko, w porównaniu z obliczeniem Wydziału krajowego — w wysokości 67%. Przytem zwrócić jeszcze należy uwagę na okoliczność, że ta cyfra, w pierwszych przynajmniej latach będzie mogła doznać redukcji wobec tego, że nieużyte odrazu kwoty z zaciągniętej pożyczki będzie można tymczasem odpowiednio lokować. Za obliczeniem Wydziału krajowego przemawia jednak okoliczność, że Wydział powiatowy wstawił do budżetu na rok 1910 w rubryce dochodów subwencyę Wydziału krajowego na budowę drogi Saranczuki-Bożyków w kwocie 15.424 K. 60 h., która w przyszłych budżetach zniknie. Cyfra ta odpowiada 7% dodatkom do podatków, które z cyfrą 67% przyjętą przez Wydział powiatowy czyni znowu sumę 74% dodatków do podatków. Którakolwiek się jednak przyjmie cyfrę podwyższenia, obciążenie powiatu nie byłoby w stosunku do jego siły podatkowej i w porównaniu z obciążeniem innych powiatów nadmierne. Powiat może ten ciężar wziąć na siebie, jeżeli w jego następstwie pozbędzie się gniotących długów, będzie miał zapewnioną racjonalną i solidną gospodarke, uzyska ład i porządek

w administracji, które go uchronią na przyszłość od podobnych przypadłości i otrzyma sieć komunikacyjną, której się ludność od dawna domaga. Przyjmując tedy do wiadomości zapewnienie Wydziału krajowego, że zamierza ze swej strony całą administrację powiatu brzeżańskiego poddać swojemu najściślejszemu nadzorowi i czuwać będzie nad tem, ażeby ani grosz z pożyczki nie został użyty na inne cele aniżeli jest przeznaczony, tudzież nad tem, ażeby dotacja kasowa nie została uszczuploną, Komisya administracyjna po myśli §. 24. ustawy o Re-prezentacyi powiatowej zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony % projekt ustawy.

Przewodniczący :

Laskowski

Sprawozdawca :

Rittel

U s t a w a

z dnia . . . . . zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Brzeżanach na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 500.000 koron.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje :

Art. I.

Reprezentacyi powiatowej w Brzeżanach zezwala się w myśl §. 24. ustawy o Reprezentacyi powiatowej na zaciągnięcie imieniem powiatu brzeżańskiego pożyczki w kwocie 500.000 koron na spłatę długów, pokrycie kosztów adaptacyi szpitala powszechnego w Brzeżanach i budowy dojazdów kolejowych, oraz na budowę dróg i uposażenie kasy Wydziału powiatowego kwotą 50.000 K.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych i Ministrowi skarbu.
